

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402

טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש כה מנחם אב תש"פ: הדלקת נרות: ירושלים 6:48 תל-אביב: 7:03 חיפה 6:55 מוצאי שבת: ירושלים: 8:01 תל-אביב: 8:04 חיפה: 8:04 ר"ת: 8:39

פרשת ראה

שמירת ממון חברו

מופץ השבוע
"בריארות ורפואה" – 122

לשמור ממון חברו המופקד אצלו, בשמירה מעולה!

נלמד מהפסוק: "וצרת הכסף בידך" (פרק יד-כה)

למדו מכאן חז"ל להלכה, המפקיד מעות אצל חברו, והנפקד צרן והפשילן לאחוריו ואחר כך נגנבו, חייב הנפקד, דאמר קרא "וצרת הכסף בידך" – אף על פי שצרונין, יהיו בידך [שהיא שמירה מעולה יותר] [בבא מציעא מב.].

הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי – הסטייפלער זצ"ל מבאר (בספרו קהילות יעקב ב"מ סימן לח) שלשומר שכר ישנם ב' חיובים: א) לשמור את הפקדון שהופקד אצלו. ב) אם לא שמר כראוי חייב לשלם דמיו. וחייב זה הוא מדין מזיק, דמכיון שלא שמר כראוי, בא ההיזק. ואף שלכאורה זהו גרמא, וגרמא בניזקין פטור מדיני אדם, מכל מקום בשומרין חייבה התורה על גרמא כזו שהתרשל בשמירתו ועי"כ הופסד הפקדון.

וראיה לכך ששומר שלא שמר כראוי והופסד הפקדון משלם מדין מזיק, מביא הסטייפלער ממה שאמרו בגמרא (ב"ק יז:) על שומר שכר "דבגופא קמזיק". ופירש רש"י: "שומר שכר שפשע ונטרפה ע"י זאב כנזקי גופו חשיב ליה שהרי היה עליו לשומרו", ומוכיח מזה שדין תשלומי השומר הוא מתורת מזיק.

וכן משמע מגמרא (שם ד:) שמבארת מדוע לא נכללו ד' השומרים עם אבות נזיקין המנויים במשנה, משום שהמשנה מונה (ודעת שמואל) רק אלו שהם נזקי ממונו (כמו נזקי בהמה) אבל לא נזקי גופו. ופירש רש"י: דארבעה שומרים נזקי גופו חשיב, שהן עצמן הזיקו, הואיל ולא שמרו כראוי.

נשאל הגרי"ש אלישיב זצ"ל על אדם שהופקד אצלו פקדון והיה עליו שומר חנינם, אלא שנגנב ממנו בליל הסדר משום שלא נעל את הדלת – כדעת המהרי"ל (הובא במג"א סי' תפא סק"ב) שבליל הסדר אין צריך לנעול [שהוא משומר מהמזיקים] האם נחשב שפשע וחייב לשלם?

והשיב: דברי המהרי"ל אמורים לכל אדם שינהג כך בביתו במה ששייד לו, אבל לא לענין פקדון של הזולת שאז צריך לקבל הסכמתו לנהוג כדברי המהרי"ל, וכל עוד לא הסכים ונגנב, חייב לשלם.

חייב שמירה על בול שנשלח...

סיפר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל: "בהיותי רב ברוסיה קיבלתי מכתב מאחד הרבנים ובתוכו בול לתשובת. לא היה אז בדעתי להשיב על המכתב וברבות הימים נאבד ממני הבול.

"לאחר שנים רבות פגשתי את הרב ששלח את המכתב ושאלתי אותו: איך הדין אם ראובן הכניס פרה לחצר שמעון, בלי ידיעתו ובלי רשותו והלך לו, האם יש על שמעון דין שומר? השיב הרב: "וודאי שלא!" או-אז אמרתי לרב "אם כן, הרי פסקת בזה שאין לי שוב חייב של שמירה על הבול ששלחתם לי במכתבכם לפני עשרות שנים ברוסיה..."

פניני רבינו יחזקאל

"שמירה מעולה" כיצד?

המעשה שלפנינו אירע לפני שנים. לראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א נודע מפי אחד הבחורים שלומדים בישיבה כי קיבל לידו סכום כסף גדול מאוד. הבחור חשש להסתובב עם כזה סכום גדול למשך זמן בלתי מוגבל, סכום כה גדול צריך שמירה מעולה, ההורים גרים הרחק, ומקום לשמור אין.

הציע רבי גרשון בפשטות: "אשמור לך אני על הכסף". אך הבחור נרתע לאחוריו: "להטריח את ראש הישיבה?" שיכנע רבי גרשון את הבחור שאין זו טרחה כלל וכלל, והבחור העביר את הכסף לשמירתו של רבי גרשון ובכך הסתיים העניין.

לאחר תקופה ארוכה למדי, נזקק הבחור לכסף. החליט לגשת אל ביתו של רבי גרשון. מקום וודאי בטוח ששם מונח הכסף למשמרת. פנה הבחור לרבי גרשון: "רציתי לבקש את הכסף שמסרתי זה מכבר למשמרת"

"כן בוודאי" – השיב רבי גרשון. ולתדהמתו הרבה של הבחור, מכניס רבי גרשון את ידו אל כיס הפראק, משם הוא שלף מעטפה סגורה ומסרה בפשטות לבחור. "הא לך כספך". הפטיר רבי גרשון.

הבחור מתבונן במעטפה הסגורה הנושאת את שמו, כלא מאמין. למבטו המשתאה של הבחור הוסיף רבי גרשון: "סכום כזה צריך שמירה מעולה "וצרת הכסף בידך", הכסף לא היה שמור בבית אלא אצלי. לכל מקום שהלכתי לקחתי איתי את המעטפה. וגם כדי שאם תגיע אלי לבקש את הכסף אוכל מיד לתתו לך... רק אנא, ספור את הכסף לוודא שקיבלת את כל הסכום שהיה..."

הלמות עמלים – ח"ב

"איש לרעהו" פרשת ראה הוקדש לעילוי נשמת אמו"ר

ר' אהרן עבי בן ר' שמחה הלוי ז"ל פלק

שיום היאהרצייט הל ביום כו' מנחם אב

ה.נ.צ.ב.ה.

מצוה ליתן צדקה לעניים כפי מחסורם!

נלמד מהפסוק: "לא תאמץ לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיק האביון כי פתח תפתח את ידך לו... די מחסורו... נתן נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'" (פרק טו-ז, י)

וכתב הרמב"ם: מצות עשה ליתן צדקה לעניים, כפי מה שראוי לעני, אם היתה יד הנותן משגת, שנאמר "פתח תפתח את ידך לו" (פ"ז ממתנות עניים הל"א). לפי מה שחשב העני אתה מצווה ליתן לו, אם אין לו כסות מכסים אותו, אם אין לו כלי בית קונים לו וכו' ומצווה אתה להשלים חסרונו, ואין אתה מצווה לעשרו (שם - הלכה ג).

ידועים דברי חז"ל (גיטין יז): "הרואה שמזונותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה" והדברים טעונים ביאור: הרי מצד ההגיון היה צריך להיות להפך, שאם יש לו מזונות בהרחבה יעשה מהן צדקה וכשמזונותיו בצימצום מן הדין לפטרו, ומדוע דוקא במצב כזה דחוק, מיעצים לו להפריש מהמעט שיש לו לצדקה?!

אלא הביאור הוא שלענין צדקה ישנו כלל חדש ושונה מטבעו של עולם, שאם אמנם בשאר דברים כל מה שיפריש מהם, מגרע. הרי בממון לא כן אלא ככל שיפריש ממנו (במדה המסויימת שקבעו חז"ל) כן יתרבה ויתברך. וכדברי חז"ל (כתובות סו): "מלח ממון-חסר". ופירש רש"י: הרוצה למלוח? ממון, כלומר, לגרום לו שיתקיים, יחסיר ממנו לצדקה תמיד, כי חסרונו זהו קיומו.

נמצא, שנתנית הצדקה היא כמו מלח שמטעימה את המאכל ומקיימת אותו. ובספר **עוללות אפרים (לרבי שלמה אפרים מלונטשיץ זצ"ל)** רמז בפסוק "על כל קרבנד תקריב מלח" שאותו "מלח ממון" שהיא נתנית הצדקה, היא מ"על הקרבן", כפי שאמר חז"ל (סוכה מט) גדולה צדקה יותר מכל הקרבנות עיי"ש.

זה המובן במעשהו של מונבז המלך (כפי שמסופר בגמרא ב"ב יא) שבזבז אוצרותיו לעניים בשנות בצורת ושאלו אותו: אבותיך גזנו והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם?! אמר להם: אבותי גזזו לאחרים ואני גזזו לעצמי! שנאמר "ולך תיהיה צדקה"... והיינו, כל מה שאדם מפריש ממנו לאחרים, זה בעצם לעצמו, כי בכך ממנו נשמר ומתברך כאמור.

בדרך זו ניתן לבאר, כפי שביאר **רבינו יוסף חיים זצ"ל** (בספרו **בן יהודע** ב"מ מב.), את אמרת חז"ל בענן שמירת הממון: "לעולם יהא כספו של אדם מצוי בידו" שנאמר

למען הצלת הזולת...

אברך צעיר בעל משפחה, נכנס אל הגה"צ **רבי חיים מצאנז** זצ"ל (בעל הדברי חיים) ותינה צרתו כי עליו להתייבב לצבא הנכרי וישנה אפשרות להנצל מהסכנה שיש בזה על ידי תשלום גבוה מאוד סך שמונה מאות זהובים, אך אין באפשרותו להשיג אף מעט מסכום זה כי לרש אין כל.

השיב לו ה"דברי חיים": כעת אין בביתי אף לא זהוב אחד. אך המתן אצלי, בקרוב יבואו ימי הפורים ואז בוודאי יהא בידי לתת לך.

המנהג היה להכניס ל"טיש" של הדברי חיים ביום הפורים, סיר מרק ובו עשרה קרעפלך, כמנהג ישראל לאכלם בפורים. אכל שנים מהם, ופנה אל הציבור ושאל: מי רוצה לרכוש "קרעפל" תמורת מאה זהובים במזומן. כשהוא מוסיף: דעו לכם, "קרעפל" בגימטריה "פרנסה"...

העשירים שנוכחו שם, פתחו לבם וכיסם וקנו את שמונת הקרעפלך בכסף מזומן. נתן ה"דברי חיים" את כל הסכום לאברך המאושר שניצל מסכנת השרות בצבא.

אחד הגבירים טען בפני רבי חיים שהגימטריה שאמר אינה מדוייקת שכן חסר מאה למספר. השיב רבי חיים: זו היתה אכן בקשתי שהתשלום מאה זהובים עבור הקרעפל יעלה החשבון למדוייק ולנכון.

אוצר פניני החסידות.

"וכי לא מגיע לו מיד?!"

מדת הפיזור לצדקה של **כ"ק האדמו"ר מלעלוב** זצ"ל היתה לשם דבר. סכומים עצומים חלפו תחת ידו לעניים מההוגנים שדחקה להם השעה. סכומים שביישו אף את ארגוני הצדקה הגדולים בעולם. הרב כשלעצמו הסתפק במועט אך כשנגע הענין לזולת, היה לבו פתוח כאולם.

פעם בזמן מגוריו של הרבי בארה"ב, נותר לו חוב גדול של מיסים על דירתו, לרשויות בארה"ב. קבעו לו תשלום של אלף דולר בכל חודש. פעם אמרה הרבנית לחתנה כי לחודש הנוכחי כבר מוכן התשלום, ואין צריך לדאוג לזה.

לאחר כמה ימים סיפרה הרבנית לחתנה כי הגיע אדם עני מרוד שהיה זקוק בדחיפות לסכום גדול והעניק לו הרבי את האלף דולר, וכששאלה את הרבי, מה יהיה החודש השיב בפשטות: "היהודי הזה נצרך לסכום זה כאן ועכשיו בדחיפות, ואילו אני אינני זקוק לכך אלא בסוף החודש, וכי לא מגיע לו תיכף ומיד?!"

מתוך מאמר

משכיל אל דל...

כל ימיו ניהל **כ"ק האדמו"ר מזוועהיל** בעל "אור אברהם" זצ"ל את ביתו בפשטות ובצניעות. הוא הסתפק ברהיטים ישנים ושבורים בחלקם, אך במה שנוגע לזולת פיזר ממנו ללא גבול.

סיפר יהודי: "פעם נאלץ בני הפעוט לעבור טיפול רפואי מסויים ולא היה באפשרותי לממן זאת. בצר לי נכנסתי אל הרבי ושטחתי בפניו את בעייתי לקבל עצה וברכה, אך מה הופתעתי כשהרבי מסר לי סכום גדול של דולרים טבין ותקילין בטבעיות גמורה. ספרתי את השטרות בידים רועדות וגיליתי כי בידי סכום נכבד מאוד! הרבי האיץ בי להתפנות אל בני ולא אבה לקבל ממני את איחולי התודה שלי!"

שוב מעשה בבחור מתלמידי הישיבה שבמשפחתו לא היתה הפרוטה מצויה. יום אחד נשברו משקפיו והבחור היה שבור ורצוף. הוא זקוק נואשות למשקפיים ובלעדיהם קשה לו לקרוא ולתפקד. אך מנין ישיג ממון למשקפיים חדשות כאשר לאביו יש בקושי לקניית לחם וחלב.

תינה הבחור את צערו בפני הרבי, אשר על אתר מסר לבחור את כל הסכום הנחוץ. מני אז - מספר הבחור - בכל פעם שהייתי זקוק לכסף, לא היתה לי כתובת אחרת מבלעדי הרבי. בכל פעם שילם לי כל צרכי בפשטות כאילו מובן מאילוי שעליו לשאת בנטל הוצאותי."

מתוך מאמר

"שובה רבבות אלפי..."

המעשה הבא אירע באחד מבתי הכנסת הגדולים בשבת פרשת "בהעלותך": הגבאים הכריזו על מגבית מיוחדת לצדקה, שתבוצע ע"י העלויות לתורה ו"מי שברך" לעולים. נענה הקהל בעין יפה ותרם ברוח נדיבה, ואולם עשירים מסויימים השתמטו ויצאו החוצה לפני קריאת התורה כדי שלא יעלו ולא ינדבו.

לאחר קריאת התורה, כשחזרו הגבירים הקמצנים לבית הכנסת. עלה הרב ודרש בפרשת השבוע בדרך צחות וכך אמר: "זכינו וראינו היום בעינינו בהתגשמות הפסוקים שקראנו בפרשה. כאשר פתחנו את ארון הקודש ואמרנו "ויהי בנסוע... ויפוצו אויבך..." קמו אנשים ונפוצו וברחו מבית הכנסת כאויבי ה'. ועכשיו, משגמרו את קריאת התורה, מקיימים אלו את הפסוק "ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי..." שובם של בעלי האלפים והרבבות שממונם חביב עליהם כגופם ואינם תורמים לצדקה..." נרמזו העשירים והעלו תרומותיהם..."

אמרי חן

המשך - צדקה לעניים

"והחזקת בו וחי עמוך"...

סיפר הגאון **רבי איסר זלמן מלצר** זצ"ל: נסעתי פעם עם בעל החפץ **חיים** ברכבת לורשא. באחת התחנות אמרתי לח"ח שעלי לקנות דבר-מה. אמר לי הח"ח: "תמתינ עם הקניה עד שנגיע לתחנה הבאה ומה שאתה רוצה תוכל לקנות שם מיהודי".

הוסיף הח"ח ואמר: תאר לך שלוקחים אריג ממשי שראוי לתפור ממנו בגד מלכות ותופרים ממנו שק, האם לא עוברים בכך על בל תשחית! יש בידך כסף שאתה יכול לקיים בו את הדרגה היותר גבוהה, שאין למעלה ממנה מתוך שמונה המעלות שבצדקה: נתינת פרנסה ליהודי, כשעושים איתו עסק או שנותנים לו לעשות מלאכה, כדי לתמוכו שיתפרנס בכבוד, ותקיים באופן זה: "והחזקת בו וחי עמוך" שלא יפול ויצטרך לבריות, אבל אם תקנה מזה שאינו יהודי תאבד את כספך, כי תפסיד את המצוה הגדולה של והחזקת בו.

הלמות עמלים

"כל עוד הנר דולק..."

כאשר הרבנית אשת **הגראי"ל שטיינמן** זצ"ל, שכבה על ערש דוי ממשי, יצא הרב שטיינמן לכיוון בית החולים. בהגיעו לביה"ח ביקש מהמקורבים שהיו נוכחים שם להקנות לרבנית כסף במתנה ולתת אותו לצדקה. ונימק הרב שטיינמן את בקשתו בהסבר הבא:

"**כל** רגע, גם ברגעים האחרונים של אדם בעולם הזה, הוא יכול עדין לקיים מצוות ובמיוחד מצוות הצדקה בכל פרוטה פרוטה. אבל רגע אחרי שהוא עולה לעולם שכולו טוב, הוא לא יכול לקיים מצוות יותר. והוא זקוק לנו בעולם הזה שנלמד או נתפלל לעילוי נשמתו. כל עוד שהרבנית כאן, היא עדיין יכולה לקיים. אנא הקנו לה פרוטות ותנו לצדקה"

הלמות עמלים

"לב אלמנה [ויתומים] ארנין"...

כידוע, היה הגאון **רבי חיים קרייזוויט** זצ"ל מפור מון הרבה ליתומים ולא אלמנות. סיפר אחד העסקנים שהתלווה לרבי חיים: "נסענו לאלמנה שבעלה נפטר ימים אחדים קודם. במשך הנסיעה לא יכל לעצור ברוחו. הוא תפס בי ורקד עמי בתוך הרכב "לב אלמנה ארנין. לב אלמנה ארנין..."

"**הגענו** לבית האלמנה. זו התייפחה בבכי מר, הצביעה על ילדיה שסבבו אותה במעגל: "איך אחתן את כולם? איך אצליה לפרנסה?" הכאב צרב ודממה מעיקה השתררה. לפתע הלם רבי חיים באגרופו על השלחן והכריז: "אני אתחן את כולם! עלי ועל צווארי" בו במקום הניח סכום נכבד ומאז במשך כל השנים לא זנח את דאגתו לכל אחד מן היתומים שהגיעו לפירקם.

"**מעשה** זה חזר על עצמו אצל מאות אלמנות ויתומים. לא אחת מסר מאה דולר לילד יתום "הה בשביל ממתקים" - חייך בעליצות והמתיק את צערו של היתום הקטן".

חזון חיים

"וצרת הכסף בידך" וקשה: מהו פירוש הלשון "מצוי בידו" היה לו לומר "מצוי אצלו" שהרי אין אדם שומר כספו "בידו" אלא בתיבתו (בכספת) או בכיסו!:

וביאר הבן יהודיע עפ"י מה שאמר מונבז המלך (שם) "אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו, ואני גנזתי במקום שאין היד [של אחרים] שולטת בו..." וזהו שאמרו חז"ל "יהא כספו של אדם מצוי "בידו". כלומר שיעשה בכספו צדקה ומצוות, וממילא יהיה אז כספו מצוי "בידו" ולא ביד אחרים.

בדרך זו, נוכל להוסיף על דבריו ולבאר באופן מעט שונה את האמרה "יהא כספו של אדם מצוי "בידו" וכו', והיינו על משקל הכתוב "ולא תקפוץ את ידך מאחיד האביון, כי פתוח תפתח את ידך לו... נתון נתן לו"... וזו כוונת חז"ל בעצתם, שיהא כספו של אדם מצוי "בידו" היינו בפתחת היד לעניים, ובכך ישמר כספו. וזהו פשר כפל הלשון "נתון נתן" שהנתינה לעני היא בעצם נתינה גם לעצמו.

נמצא לפי"ז שאכן "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית!" [כפי שלמדו זאת חז"ל (במד"ר רות פר' ה-ט) ממה שאמרה רות לנעמי "שם האיש אשר עשיתי עמו היום" ולא אמרה "אשר עשה עמי" עיי"ש]. והטעם לכך פשוט מאוד: הבעה"ב הרי מפריש לעני רק מעט מממונו, ואילו העני גורם לבעה"ב שכל ממונו ישמר ויתברך, אמור מעתה: העני שקיבל את הצדקה עושה עם בעה"ב יותר ממה שבעה"ב בנתינתו עושה עם העני.

לפי"ז יאירו דברי חז"ל על דוד המלך שנכנסו חכמי ישראל אצלו ואמרו: אדונינו המלך, עמד ישראל צריכין פרנסה. אמר להם לכו והתפרנסו זה מזה... מה פשר עצתו זו להתפרנס זה מזה? כיצד ניתן לממש זאת? אלא הביאור בזה שהעשיר יפרנס את העני בנתינת הצדקה, ואילו באותה מדה ואף יותר יפרנס העני את העשיר בכך, שע"ז ישמר כספו של העשיר ואף יתרבה, כאמור.

ניתן לרמוז ענין זה גם בפסוק "אם כסף תלוה את עמי את העני עמד" (שמות כב-כג). כלומר: מה שאתה נותן לעני - "עמד", נתינה זו תשאיר "עמד" כי תשמור ותקיים את ממונך. וכך נרמז גם בפסוק "ויקחו לי תרומה" (שם כה-ב) לא נאמר "ויתנו" אלא "ויקחו" כי בנתינתם הם בעצם לוקחים לעצמם אף יותר ממה שנותנים, כי בכך ממונם נשמר ומתרבה, כאמור.

מדת הרחמים

להיות חומל ומרחם על הבריות!

נלמד מהפסוק: "ונתן לך רחמים ורחמן זהרבך" (פרק יג-יח)

ואמרו חז"ל: **שלשה סימנים יש באומה הישראלית, רחמים, ביישנים וגומלי חסדים. רחמים דכתיב: "ונתן לך רחמים ורחמן" (יבמות עט.). כיצא בזה אמרו: כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו. וכל מי שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו (ביצה לב). עוד למדו חז"ל מהפסוק: "ונתן לך רחמים..." כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים (שבת קנא.). והיינו מדה כנגד מדה, כמו שאמרו חז"ל: במדה שאדם מודד מודדים לו (סוטה ט).**

כתב הרמח"ל ז"ל (במס"י-ט): "וזה פשוט כי הקב"ה מודד מדה כנגד מדה ומי שמרחם ועושה חסד עם הבריות, גם הוא בדינו ירחמוהו, וימחלו לו עוונותיו בחסד. שהרי מחילה זו דין הוא, כיון שהיא מדה כנגד מדתו.

על הפסוק "ונתן לך רחמים - ורחמן", כתב **האור החיים הק'**: "שכל זמן שהאדם הוא בגדר טבע אכזרי, כך יתנהג ה' עמו, שאין ה' מרחם אלא לרחמן. וממילא, רק אחרי "שנתן לך רחמים" ותהיה רחמן, אז "ורחמן" - מדה כנגד מדה וכדברי חז"ל (שבת קנא). כל המרחם על הבריות מרחמן עליו וכו'.

והוסיף הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (בשיחות מוסר - מאמר ק) בביאור הענין, שאין זה עונש על מדת האכזריות, שהרי כאן אנוס הוא במדת האכזריות שנשרשה בו, שמוכרח לקיים את מצות הריגת אנשי עיר הנידחת ונעשה אכזר, וא"כ למה יענש שלא ירחם ה' עליו? אלא כך המציאות, שהקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, וכשאין אדם רחמן אין מרחמן עליו, ולכן הבטחת הקב"ה להורגי עיר הנידחת שיתן להם רחמים כדי שאז יהיה ניתן לרחם עליהם מן השמים, מדה כנגד מדה.

אל ימנע מלרחם...

סיפר אחד מתושבי חו"ל: ביום מן הימים התקשר אלי **כ"ק האדמו"ר מבאבוב מוהרנ"צ הלבפשטאם** זצ"ל והודיע לי שברצונו לסור לביתי להתרימני עבור מטרת צדקה מסויימת. הסכמתי, אך הצעתי שאינו צריך לבוא לביתי אלא אני אטרח לבוא אליו. אך הרבי טען שבין כה לא יוכל לסור לביתו מחמת מספר בעלי חובות הממתינים לו שם ואין בידו עתה להשיב להם החוב.

לאחר שסיים דבריו אודות העני הנזקק - שעבורו התריע ונתתי חלקי, שאלתי בפליאה: "הלא מדברי הרבי, הבנתי שהוא עצמו בעל חוב גדול וא"כ מה לו להתעסק במטרות צדקה עבור נצרכים אחרים בעוד הוא עצמו זקוק לסכומי עתק לפרוע חובותיו?!"

נענה הרבי ואמר: "אמרו חז"ל (ברכות י.) "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים" וכך אני מפרש: "אפילו חרב חדה" - אף שאדם שקוע בצרותיו שלו עד למעלה ראש, לא הותר לו להמנע מלרחם על רעהו ולסייע לו להחלץ מצרותיו".

מתוך מאמר

זמי בעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

'המלאך הלבן'

השנייה התחננה אליה: "אם לא תשתי לא אוכל לעמוד בניסיון ואני אגמור הכול בלי שאת תיהני!" החולה הוסיפה והבהירה שאת המחשבה הזו היא לא מסוגלת לשאת!

'טילה' נכנעה. היא נטלה את הבקבוק. הניחה אותו על שפתותיה החתומות ונתנה לחולה השנייה להרגיש שהיא כביכול שותה.

וכל זאת כשהיא עצמה קודחת מחום של מחלת הטיפוס בתוככי גיהנום אושוויץ!

* * *

אחת מניצולות המחנה סיפרה שהיא לא תשכח לעולם את פגישתה הראשונה עימה. היה זה ביום שישי אחד בו הגיע למקום טרנספורט חדש של יהודים. "עמדנו" סיפרה "בפני ההמצאה של מלאך המוות: ה"סאונה". הוותיקות במחנה ידעו ש"סאונה" מתקשרת עם סלקציה. פירושו של דבר שאותה חיה על שתיים, מנגלה ימ"ש, יעמוד שם ויקבע בזרת המבחילה שלו - מי לחיים ומי..."

הנערה הגיעה למחנה. בלי לדעת מהיכן מגיע הקול, שמעה כיצד 'טילה' לוחשת לה: "עמדי, עמדי בצד ימין". בעצם ההתקרבות לשורות של האסירות החדשות, היה משום נטילת סיכון עצום. אך היא סיכנה עצמה כדי להציל יהודייה נוספת.

בלילות, כשהאסירות ניסו להירדם על דרגשיהן העלובים, התעוררה 'טילה' לחיים. היא הסתובבה בין הבלוקים מתוך הקרבה עצמית. לאחת הביאה חתיכת לחם, עבור השנייה השיגה מים. אפילו נייר - מוצר יקר המציאות במחנה - הצליחה להשיג. היא שימשה בתפקיד רב האחריות כמוזכרת המרפאה במחנה. היו חולות שפחדו להתאשפז בצריף החולים, ולהן השיגה תרופות אותן גנבה מתוך סיכון עצמי גבוה.

* * *

"כמה עולה מסרק?" תלוי איזה. ובעיקר תלוי היכן: באושוויץ היה מסרק שווה כמספר הכינים ששרצו שם - כלומר מיליונים! שכן הכלי הקטן הזה הקל מאוד על הסבל שהסבו הכינים לגוף. 'טילה' השיגה מסרק אך לא שמרה אותו לעצמה. היא נתנה לכולן רשות להשתמש בו, למרות שבעקבות כך נשבר מידי פעם למסרק שן יקרה.

דבר אחד היא הרוויחה מכך: כל משתמשת ברכה בליבה את בעלת הכלי הנדיר הלזה.

ואולי בזכות אלפי הברכות הללו היא שרדה את אושוויץ!

כרטיסי המוות נחו על השולחן בסדר גרמני אופייני. בכל כרטיס רשום היה שמה של "נשפטת" אחרת, שגזר דינה נחתם למוות. 'המלאך הלבן' ניגש אל הערימה בלאט, הושיט את ידו הימנית וחפן עשרה כרטיסים.

היה זה בשעת ליל מאוחרת.

הגרמנים לא הבחינו ב'מלאך'.

כאשר הפציע הבוקר ניצלו עשר נפשות יהודיות לחיים!

כיצד חדר 'המלאך' לאזור הסטרילי? היאך הוא לא נתפס? איננו יודעים. אך זאת ידוע: המלאך לא פחד להיתפס. ובל תחשבו שהוא היה רואה-ואינו-נראה! "אפילו אם אמות על זה - אהיה מאושרת" אמרה הנערה טילה יגן "עדיף לי למות זָהָה - מאשר לחיות פְּבוּגָה..."

* * *

"המלאך הלבן" כך כונתה מי שבנערותה שהתה במחנה 'אושוויץ' ופעלה במסירות נפש בלתי נתפשת - גבוהה הרבה מבינת אנוש. היא נולדה בשנת תרפ"ב בפולין והתחנכה ב'בית יעקב'. בהמשך עברה ל'טופולציאנו' אשר בצ'כיה במגמה לעלות לארץ ישראל, אך המלחמה הדביקה אותה שם. בשנת תש"ב הועברה למחנה אושוויץ שם התגלתה כמלאך מושיע לאסירות ששהו במקום. מתוך סיכון עצמי הצילה נפשות רבות ודאגה לחסרונן. בשנת תש"ז עלתה ארצה והקימה את ביתה עם הגאון רבי אברהם יגל זצ"ל.

* * *

החום טיפס עד מעל ארבעים מעלות. אם היה מדובר בטמפרטורה חיצונית, ניחא. אבל מדובר היה בחום הגוף של 'טילה' וחולה נוספת. בשהותן באושוויץ חלו במחלת הטיפוס, וכך שכבו לא טיפת שתייה וללא תרופות.

לפתע פתאום ניגשה אליהן אסירה יהודייה בשם **עדי** **אנגלמן**, אשר עבדה בשרותי הרפואה של המחנה, והושיטה לחולה השנייה בקבוק "אורנג'דה" (מיץ תפוזים). לאחר המלחמה העידה החולה שבאותה שעה הבקבוק זרח מולה "בצבע זוהר כשמש שהתבלט מאִפְרוֹרִייתָה של אושוויץ".

'עדי' פתחה את הבקבוק והניחה אותו על שפתותיה היבשות של החולה. היא שתתה וכעבור זמן ניתקה את עצמה בכוח על-טבעי מן המשקה, על מנת שגם יישאר משהו לחולה השנייה, ל'טילה'.

"אני לא צריכה. אני לא צמאה" טענה 'טילה'. החולה

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il